

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม

ประวัติศาสตร์ไทย

เล่ม

๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ดร.สายป่าน ปุริวรรตชนะ

อ.บ. (ภาษาไทย), อ.ม. (ภาษาไทย), อ.ด. (ภาษาไทย)

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.พัชลิน จินนุ่

ศศ.บ. (ภาษาไทย), อ.ม. (ภาษาไทย), อ.ด. (ภาษาไทย)

ดร.นันทวัลย์ สุนทรภาระสติดิษฐ์

อ.บ. (ภาษาไทย), อ.ม. (ภาษาไทย),

อ.ด. (วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ)

บรรณาธิการ

นายพิชชธร ปะทะวัง

ศศ.บ. (ภาษาไทย), ศศ.ม. (ภาษาไทย)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-07-2147-4

จัดพิมพ์ โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

❖ ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายการเงินและบัญชี, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง :

๖๙/๑๐๙ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทร. ๐ ๒๕๔๔ ๕๔๔๔, ๐ ๒๕๔๔ ๕๔๔๓, ๐ ๒๕๖๑ ๕๔๔๐-๒ โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๕๔๔๓

❖ ฝ่ายวิชาการ :

๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร. ๐ ๒๕๕๕ ๔๔๔๔-๒๐, ๐ ๒๕๕๓ ๘๔๔๔-๔ โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๒๕๕๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชาเพิ่มเติม ประวัติวรรณคดีไทย เล่ม ๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
จำนวน ๑ หน่วยกิต เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี วรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และวรรณคดีไทยหลังได้รับอิทธิพลตะวันตกก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในประเด็นบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดีในช่วงเวลานั้นๆ จากนั้นศึกษารายละเอียดและลักษณะเด่นของวรรณคดีเรื่องสำคัญหรือวรรณคดีในแต่ละยุคสมัย (แต่ละช่วงเวลา) ตามประเภทของวรรณคดี รวมถึงวิเคราะห์ภาพรวมของวรรณคดีในแต่ละยุคสมัยด้วย

ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีไทย เป็นแนวทางและเสริมทักษะในการคิดวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับวรรณคดีไทย อันจะทำให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดีหรือวรรณกรรมไทยในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่สังคมไทยเป็นอเนกประการ

ผลการเรียนรู้

๑. มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีไทยและสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ได้
๒. สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการคิด วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าวรรณคดีหรือวรรณกรรมไทยอย่างกว้างขวาง ตลอดจนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้
๓. เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดีหรือวรรณกรรมไทย ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม ประวัติวรรณคดีไทย เล่ม ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เป็นหนังสือเรียนที่เรียบเรียงขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยได้ประมวลความรู้เกี่ยวกับประวัติวรรณคดีไทยที่สำคัญมานำเสนอด้วย “เทคนิค” อันหลากหลาย เช่น การเปรียบเทียบข้อมูลในรูปแบบตาราง การยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เห็นภาพอย่างชัดเจน ฯลฯ เพื่อให้ง่ายสำหรับการทำความเข้าใจของผู้เรียน อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการบันทึกเสียงอ่านตัวอย่างบทประพันธ์ที่สำคัญจากผู้เชี่ยวชาญลงในคิวอาร์โค้ด (QR Code) ซึ่งสามารถสแกนเพื่อฟังเสียงอ่าน อันจะช่วยเพิ่มอรรถรส และเกิดความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาในหนังสือเรียนเล่มนี้ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๓ เรื่อง ได้แก่

- ๑) วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี
- ๒) วรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- ๓) วรรณคดีไทยหลังได้รับอิทธิพลตะวันตกก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

หนังสือเรียน รายวิชาเพิ่มเติม ประวัติวรรณคดีไทย เล่ม ๒ นี้ ถือเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทั้งในแง่เนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา ซึ่งได้รับการเรียบเรียงและพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเรียนเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้จัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้เติมตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรต่อไป

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

สารบัญ

บทที่ ๑ วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี

- บริบททางสังคมและวัฒนธรรมสมัยกรุงธนบุรี
ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดี ๒
- วรรณคดีเรื่องสำคัญสมัยกรุงธนบุรี ๓
 - ◆ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ๓
 - ◆ พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี
 - ◆ อิเหนาคำฉันท์ ๔
 - ◆ โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี ๕
 - ◆ กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ฉบับพระภิกษุอินท์
และพระยาราชสุภาวดี ๖
 - ◆ นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน ๗
 - ◆ ปาจิตตกุมารกลอนอ่าน ๘
- ภาพรวมของวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี ๑๐

บทที่ ๒ วรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๑๔

- บริบททางสังคมและวัฒนธรรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ๑๕
ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดี
- วรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ๑๖
 - ◆ วรรณคดีการแสดง ๑๖
 - ◆ วรรณคดีนิราศและเพลงยาวพรรณนาอารมณ์รัก ๒๒
 - ◆ วรรณคดีนิทาน ๒๗
 - ◆ วรรณคดียอพระเกียรติ ๒๙
 - ◆ วรรณคดีบอกเล่าประวัติศาสตร์และพงศาวดาร ๓๐
 - ◆ วรรณคดีพระพุทธศาสนา ๓๒
 - ◆ วรรณคดีคำสอน ๓๓
 - ◆ วรรณคดีล้อเลียนเสียดสี-ตลกขบขัน ๓๕
 - ◆ วรรณคดีตำรา ๓๗
 - ◆ วรรณคดีบันทึกประเพณีและพิธีกรรม ๓๗
 - ◆ วรรณคดีเบ็ดเตล็ด ๓๘
- ภาพรวมของวรรณคดีสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ๓๙

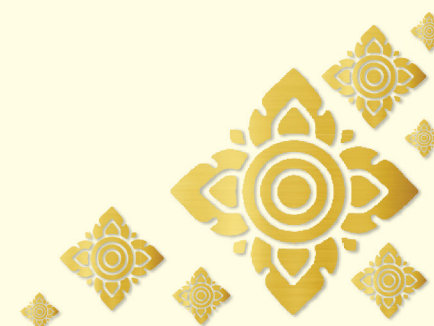
บทที่ ๓ วรรณคดีไทยหลังได้รับอิทธิพลตะวันตก ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๕๖

- บริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยก่อนการเปลี่ยนแปลง
การปกครองที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดี ๔๗
- วรรณคดีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๕๑
ถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 - ❖ วรรณคดีการแสดง ๕๒
 - ❖ วรรณคดีที่แปลและดัดแปลงจากวรรณคดีต่างประเทศ ๕๔
 - ❖ วรรณคดีความเรียงร้อยแก้ว ๖๓
 - ❖ นวนิยายและเรื่องสั้น ๖๗
 - ❖ วรรณคดีร้อยกรองขนาดสั้น ๖๙
 - ❖ วรรณคดีนิราศ ๗๐
 - ❖ วรรณคดีนิทานไทย ๗๒
 - ❖ วรรณคดีบอกเล่าประวัติศาสตร์และพงศาวดาร ๗๓
 - ❖ วรรณคดีบันทึกประเพณีและพิธีกรรม ๗๔

- ❖ วรรณคดีयोพระเกียรติ ๗๗
- ❖ วรรณคดีพระพุทธศาสนา ๗๗
- ❖ วรรณคดีตำรา ๗๘
- ❖ วรรณคดีคำสอน ๗๙
- ❖ วรรณคดีล้อเลียนเสียดสี-ตลกขบขัน ๘๐
- ภาพรวมของวรรณคดีไทยหลังได้รับอิทธิพลตะวันตก ๘๑
ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

บรรณานุกรม

๑ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมสมัยกรุงธนบุรี ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์วรรณคดี

การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ มิได้เป็นเพียงการเสียศูนย์กลางทางการเมือง การปกครองของราชอาณาจักรสยามเท่านั้น หากยังเท่ากับเสียศูนย์กลางทางวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ไปพร้อมกัน ดังนั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือที่นิยมออกพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ได้ทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ พระราชนิพนธ์กวีที่สำคัญประการหนึ่งจึงได้แก่การฟื้นฟูศิลปกรรมแขนงต่างๆ รวมถึงวรรณคดีด้วย

ด้วยเหตุผลเรื่องการเน้นย้ำพระราชอำนาจของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีซึ่งในจารีตการปกครองของกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ทรงดำรงพระราชฐานะเป็นทั้งพุทธราชา โปธิสัตว์ราชา ธรรมราชา จักรพรรดิราชา และเทวราชา โดยเฉพาะเป็น “พระราม” อวตารของพระนารายณ์ผู้เสด็จมาปราบยุคเข็ญ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงทรงเลือกพระราชนิพนธ์ **บทละครเรื่องรามเกียรติ์** ด้วยพระองค์เอง โดยทรงแทรกศัพท์และข้อธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้อย่างเด่นชัดกว่ารามเกียรติ์ฉบับอื่นๆ

พระราชฐานะของพระมหากษัตริย์ตามจารีตนิยมที่สืบมาแต่กรุงศรีอยุธยาได้ก่อให้เกิดวรรณคดีของพระเกียรติ คือ **โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี** ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถวายพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในพระราชฐานะต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วทุกประการ ในขณะที่บทสรรเสริญพระเกียรติคุณใน **นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน** ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างกรุงธนบุรีและกรุงปักกิ่ง เน้นการกล่าวถึงสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในฐานะที่ทรงเป็นธรรมราชาผู้ศรัทธาในบวรพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ยิ่งไปกว่านั้น การพระราชสงครามปราบชุมนุมต่างๆ นอกจากจะกลายเป็นเนื้อหาของโคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีแล้ว ยังเป็นสาเหตุให้เกิด **ปาจิตตกุมารกลอนอ่าน** ซึ่งเดิมเป็นปัญญาสาตกเรื่องหนึ่งที่กลายเป็นตำนานประจำถิ่นในเขตเมืองพิมายอันเป็นที่ตั้งของชุมนุมเจ้าพิมาย ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างกรุงธนบุรีกับเมืองนครศรีธรรมราชก็ทำให้กวีสมัยกรุงธนบุรีได้ต้นฉบับวรรณคดีคำสอนเรื่องกฤษณาสอนน้องมาแต่หัวเมืองนครศรีธรรมราชนำมาซึ่ง **กฤษณาสอนน้องคำฉันท์** ฉบับกรุงธนบุรี ที่ต่อมาได้เป็นต้นเค้าของฉบับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

นอกจากนี้หลวงสรวิชิต (หน) ยังเป็นกวีที่เป็นชาวกรุงศรีอยุธยามาแต่เดิม และน่าจะมี ความรับรู้ประกอบกับความประทับใจวรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยาจนนำมาสร้างสรรค์ใหม่เป็น **อิเหนาคำฉันท์** ในช่วงเวลาที่รับราชการอยู่ในราชสำนักกรุงธนบุรี

๒ วรรณคดีเรื่องสำคัญสมัยกรุงธนบุรี

เนื่องจากกรุงธนบุรีมีระยะเวลาการเป็นเมืองหลวงไม่นาน วรรณคดีที่สร้างสรรค์ขึ้นในสมัยนี้จึงมีอยู่น้อยเรื่อง และมักพบต้นฉบับกระจายอยู่ตามหัวเมืองต่างๆ เช่น พิษณุโลก นครศรีธรรมราช นครราชสีมา วรรณคดีเรื่องสำคัญในสมัยกรุงธนบุรี มีดังนี้

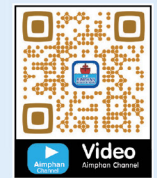
บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี มีทั้งสิ้น ๔ ตอน มีหลักฐานระบุว่าพระราชนิพนธ์ภายหลังจากที่ทรงปราบดาภิเษกแล้ว ๒ ปี คือ

- ตอนที่ ๑ ตอนพระมงกุฎ ตอนนี้เป็นตอนท้ายของรามเกียรติ์ แต่พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพระราชนิพนธ์เป็นเล่มแรก
- ตอนที่ ๒ ตอนหนุมานเกี้ยวนางวานริน จนท้าวมาลีวราชมา
- ตอนที่ ๓ ตอนท้าวมาลีวราชพิพากษาความ จนทศกัณฐ์เข้าเมือง
- ตอนที่ ๔ ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรด ตอนพระลักษมณ์ต้องหอกกบิลพัทจนผูกผมนางมณโฑกับทศกัณฐ์

บทละครเรื่องรามเกียรติ์สำนวนนี้มีข้อเด่นกว่าสำนวนอื่นเพราะได้ใช้ศัพท์และแสดงแนวคิดทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน สืบให้เห็นว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงสนพระราชหฤทัยและมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ เช่น ตอนนางมณโฑเตือนสติทศกัณฐ์ซึ่งใช้ศัพท์แจกแจงหลักธรรมเรื่องนิรโทษ ๕ ไว้อย่างละเอียด

พระจอมเกศเกล้าของเมีย	ปละอาสวะเสียอย่าหม่นไหม้
มั่นจิตไม่มีทราลย์	หินมิตรภัยมีมา
อันซึ่งความทุกข์ความรอน	ตัวนิรโทษิตกิจจา
อกุศลปนปลอมเข้ามา	พาอุท้อจะเป็นไป
ประการหนึ่งแม้มีเหตุ	เวทนาพาลงหมกไหม้
ฝ่ายซึ่งการแพ้นะไซร์	สุดแต่ให้สร้างสมมา

ยิ่งไปกว่านั้น บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ฉบับพระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรียังมีรายละเอียดบางส่วนที่แตกต่างจากฉบับอื่น เช่น มักไม่ปรากฏบทชมพาวหนะและบทสระสรงทรงเครื่อง หรือมีเหตุการณ์ตอนพระรามแผลงศรทำลายเศียรของวิรุญจำบัง

อิเหนาคำฉันท์

อิเหนาคำฉันท์เป็นผลงานการประพันธ์ของหลวงสรวิชิต (หน) แต่งด้วยอินทรวีเชียรฉันท์ วสันตดิถีฉันท์ และกาพย์ฉบับ จับความตั้งแต่อิเหนาทำกลเฝ้าเมืองดาหา ลักพานางบุษบาไปไว้ในถ้ำทอง จนถึงอิเหนาเข้าไปแก้สงสัยในเมืองดาหา แม้ว่าอิเหนาคำฉันท์จะตัดตอนเนื้อหาเรื่องอิเหนามาเฉพาะตอนที่ได้กล่าวมาแล้ว ทว่าก็โดดเด่นด้วยความงามทางวรรณศิลป์ ดังตัวอย่างตอนอิเหนากล่อมนางบุษบา

อ้าแม่นี้ทราเถอะนะจะกล่อม	วิมลพักตร์คืออัปสร
ขวัญแม่อย่าเขอร้องนอน	รมเยศทฤทัย
อ้าแม่อย่าหวังแก่ชนกา	ชนนี้ ณ กรุงไกร
อ้าแม่อย่าหวังแก่บุชใน	นครเศเรือนทอง
อ้าแม่อย่าหวังแก่มะตีหวิ	บริพัตรทั้งผอง
อ้าแม่อย่าหวังสมบัตินอง	แลนิเวศนมนเทียร
อ้าแม่อย่าหวังสุขแต่หลัง	และเป็นสุขพาเหียร
อ้าแม่แต่นี้สู้ขอเนียน	ทุกขแก้ทิวาการ
อ้าแม่อย่ามาเสน่ห์พี่	สุจริตสายสานดี
อ้าแม่อย่าหวังชนสามานย์	ทอริตพาลพงศ์
อ้าแม่พี่พาจรมาใน	พนพฤกษ์ร่มระทอง
ขวัญแม่อย่าหลงจรในคง	ทรมุทสรสายสานดี
ขวัญแม่อย่าหลงจรในบรร-	พตห้องหิมพานต์
ขวัญแม่อย่าหลงจรในธาร	ชรถึงชรทางเทา
ขวัญแม่อย่าหลงจรในโป่ง	แลในป่าทุกลำเนา
ขวัญแม่อย่าหลงจรในเหล่า	ละแวกห้องคูหาหงส์
ขวัญแม่อย่าหลงจรในหมู่	กิริณีอำนายพงศ์
ขวัญแม่อย่าชมมฤคยง	คณะยงอันตฤบเกลี้ยง
ขวัญแม่อย่าชมมหันตกา-	สรกาท่าทะเลาะเลื่อง
ขวัญแม่อย่าชมพยัคฆ์เขียง	ผายผยองระเห็จหาญ
ขวัญแม่อย่าชมคณะชะนี	ศัพทร้องสำเนียงหวาน
ขวัญแม่อย่าชมพานรพาล	ละไลดเล่นลดาวัลย์

ขวัญแม่อย่าฟังศัพทไร	ระหังร้องเสนาะกรรณ
ขวัญแม่อย่าฟังศัพทอีกอัน	จะอ้าวเจื้อยเลวกรรมย์
ขวัญแม่อย่ามาสุขสโม-	สรร่วมภิรมย์สม
เชยขวัญมานิทรผทม	เถอะนะแม่อย่าอวารถ ฯ

โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี

โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี ของนายสวนมหาดเล็ก แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพ ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โคลงดังกล่าวนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงยกย่องว่ามีประโยชน์ในด้านความรู้โบราณคดี ทั้งนี้อาจเพราะเน้นกล่าวถึงพระราชกรณียกิจด้านการสงครามกับหัวเมือง กล่าวถึงหัวเมืองฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ที่เข้ามาสวามิภักดิ์ อีกทั้งยังกล่าวถึงภูมิสถานของพระราชวังหลวงกรุงธนบุรี

นอกจากนั้น โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรียังคงมาด้วยถ้อยความพรรณนาสรรเสริญพระเกียรติและบทถวายพระพร เช่น

พระเดชานุภาพพัน	พงศ์กษัตริย์
ควรแก่เศวตฉัตรรัตน	เรือฟ้า
เปนหลักโลกุตมัตต	ใจโลก
ด้วยบุรพบารมีกล้า	กว่ากล้ากลับแขง
ใครอาอาตมตั้ง	ตัวผอญ ได้ฤฯ
พ่ายพระกุศลพล	ทั่วทั่ว
ปราบดาภิเษกบน	ภัทรบิฐ บัวแธ
สมบัติสมบุรณ์ด้าว	แดนฟ้ามาป่าน

และ

ขอพรพระพุทธเรือง	สัพัญญ
จงแผ่พระเดชชู	ปิ่นเกล้า
ตราบเสด็จโพธิญาณตรู	ตราโลก
ตัดเศอปัญญาขันธเข้า	สู่ห้องนฤพาน

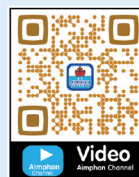

ขอพรสธรรมเจ้าช่วย	ผชุมธรรม
แปดหมื่นสี่ธรรมชั้น	ช่องสี่
พระไตรปิฎกพลัน	สิงสู่ พระนา
ให้พระปัญญานี้	ตรัสรู้ถ่องถวิล
ขอพรพุทธบุตรผู้	พุทธพงศ์
เธอที่สุทธศีลทรง	ถ่องถ้วน
ให้พระบริบาลคง	ธณิศ ยืนนา
ไถลหลังโกศแหล่ล้วน	สู่ให้นือกาล

กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ฉบับพระภิกษุอินท์และพระยาราชสุภาวดี

กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ฉบับพระภิกษุอินท์และพระยาราชสุภาวดี ขึ้นต้นเรื่องด้วยโคลงสี่สุภาพ จากนั้นจึงเป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ฉบัง กาพย์สุรางคนางค์ อินทรวีเชียรฉันท์ และวสันตดิถีฉันท์ เนื้อความอ้างอิงจากความในมหากาพย์มหาภารตะตอนนางเทราปีที่ชายาของเจ้าชายปาณฑพทั้ง ๕ ให้อนุศาสน์แก่นางสตัยภามา มหาลีลองค์หนึ่งของพระกฤษณะ แต่ในกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ฉบับนี้เล่าอีกเยื้องไปว่า นางจิรประภาขนิษฐาของนางกฤษณาไม่เป็นที่โปรดปรานของสวามีจึงไปขอคำแนะนำจากนางกฤษณานางจะผูกใจสวามีทั้ง ๕ ได้อย่างไร นางกฤษณาได้แนะนำข้อปฏิบัติต่างๆ ให้ เมื่อนางจิรประภาประพฤติตามก็เป็นเป็นที่โปรดปรานของพระสวามี ตัวอย่างเช่น

พระชนิษฐ์จะครองใจชาย	ไม่ให้หมองหมาย
มโนกรรมย์เปรมปรีดิ์	
จงรู้พระจิตสวามี	ทฤทัยธิบตี
จะชอบสิ่งใดก็ตาม	
อย่าทำทาสลักนัยยาบยยาม	ขึ้นถ้อยทางความ
จะเคืองจะคิดเคียดชิง	
เข้าเย็นเข้าเฝ้าฝ่ายหลัง	ตรับโศตระวัง
เกลือกตรัสนุกิจสิ่งใด	
ทูลถ้อยอ่อนหวานชวนไซ	จงชอบอัชฌาสัย
สมเด็จอุปถัมภ์เรนทรสุร	
ความจริงจึงแสดงโดยมูล	อย่านำเท็จทูล
จะเสียพระยศสุริยวงศ์	

เรื่องกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ฉบับกรุงธนบุรีน่าจะเป็นเรื่องราวที่แสดงว่าคนไทยมีความรับรู้เรื่องราวของมหากาพย์มหาภารตะ อย่างน้อยก็บางส่วนบางตอน อาทิ ความรับรู้เรื่องนางกษัตริย์ผู้มีสวามี ๕ คน เป็นต้น มาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โดยความรู้ที่ว่าน่าจะเป็นที่รู้จักมากพอให้นำเค้าเรื่องมาแต่งวรรณคดีคำสอนเรื่องนี้ได้

นิราศพระยามหาบุรุษไปเมืองจีน

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๔ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงแต่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับราชสำนักจีนในรัชสมัยพระจักรพรรดิเฉียนหลง ในครั้งนั้นพระยามหาบุรุษ (อัน) ได้เดินทางไปกับคณะราชทูตสยามด้วย และได้แต่งนิราศพรรณนาการเดินทางด้วยกลอนเพลงยาว

อันโดยทางลงเหล่าที่เว้นไว้

เหลือสดีจะคำรืให้รอบการ

ถ้านับวันก็ได้สามสิบสามวัน

ก็ได้สามร้อยโยชน์เศษสิ่งเกดมี

มีป้อมปืนยืนเยี่ยมอยู่สองฟาก

ยังป้อมขวางไว้กลางชลาลัย

เปนสง่าศึกงามทั้งสามป้อม

เอาโยธาเอนอัดให้ผลัดกัน

ฝ่ายจีนองเอี้ยซึ่งเปนใหญ่

ก็ลงเรือรบพลันมีทันนาน

ฝ่ายทูตตอบว่าพระราชสาร

มาจิมก้องโดยคลองประเพณี

ฝ่ายจีนจดหมายเอารายชื่อ

แต่จำกดจดไปจนไผ่ปาน

กับทหารสามสิบใส่เรือรบ

พนักงานป้องกันให้ครุไร

เห็นวารีนั้นไม่มีมีอาชาติ

บนอากาศขาดหมู่สุภณา

ครั้นจะใส่ถวนเถให้วิถาร

ขอประมาณแต่นิราธานี

ถ้าสำคัญว่าเท่าไรในวิถี

ถึงทวารพยุคย์ทันใด

ปลาดหลอกก่อเข้ากับเขาใหญ่

เรือไปสองข้างอยู่กลางคัน

ที่ก่อล้อมล้วนแหล่แก่งสรรค์

เปนนิรันดร์รักษาระวังการ

ได้คุมไพร่สิบหมื่นรักษาสถาน

มาถามการข่าวข้อคดีดี

พระผู้ผ่านอยุธยาดีศรี

อำริยราชไมตรีตามโบราณ

แล้วก็เรือดูทรงส่งสัญญาณ

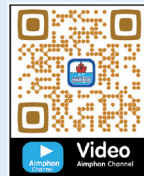
แล้วเกณฑ์เจ้าพนักงานลงคุมไป

เครื่องครบอาวุธสรรพไสว

ก็แล่นไปตามเรื่องธัญยา

อริยวาศเล่าก็ไร้รุกษา

พสุธาตาชด้วยคนไป

เป็นชาวคามนิคมวาสี
ล้วนตึกก่อต่อเนื่องเป็นเรื่องไป
ที่พื้นน้ำนั้นก็ทำเป็นเรือกสวน
ที่ลุ่มลาดหาดน้ำก็ทำนา

ช่างทำที่นั่นอุสาห์นำเอาไสรย
ทุกวังเวียงเชิงไศลละลานตา
บ้างเพาะพวนปลูกผักก็หนักหนา
ไม่มีป่าปลูกไม้ไผ่มากมี

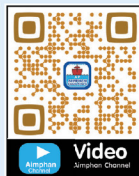
ความดีเด่นอีกประการหนึ่งของนิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน ได้แก่ การสรรเสริญ
พระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีในฐานะ “พระโพธิสัตว์” ตามคติพุทธราชา สอดคล้องกับ
บันทึกทางประวัติศาสตร์ที่ระบุว่าทรงสนพระราชหฤทัยในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

ชรอยอรรคบุรุษอุตมวงษ์	ในสิบองค์โพธิสัตว์ดุสิตสวรรค์
ได้ลัทธิยาเทศทายทำนายธรรม์	ในอนันตสำนักชินเนทรน่าน
จึงคลไธให้พระองค์ทรงนั่ง	บัลลังก์รักรศพระกรรมฐาน
ให้ทรงเครื่องนพรัตน์ไขวาล	พระชมณานแทนเบญจกกุภัณฑ์
เอาพระไตรลักษณ์ทรงเปรมกฏ	ถึงามสุดยอดฟ้าสุธาสวรรค์
เอาพระศีลสุจริตในกิจธรรม์	เป็นสุวรรณเนาวรัตน์สังวาล
เอาพระวิมุติธรรม์เป็นคณัตร	เอาพระสือเประไบไพศาล
ล้วนเครื่องศีลวัตรอันชัवालย์	พระอุเบกขาญาณเป็นธารกร
เอาพระไวยปัญญาเป็นอาวุธ	ตัดวิมุติสงไสยแล้วสิ่งสอน
สว่างแจ้งกว่าแสงทินกร	สถาวรทั่วโลกแลงาม

ปาจิตตุมารกลอนอ่าน

ปาจิตตุมารกลอนอ่าน กวีนำเนื้อเรื่องมาจากปาจิตตุมารชาดกในกลุ่มปัญญาสชาดก
ซึ่งได้กลายมาเป็นตำนานประจำถิ่นอธิบายที่มาของปราสาทหินพิมายและภูมิสถานบริเวณ
ใกล้เคียง ดังความว่า

มีโธษมาว่าเมืองพิมายนี้	แต่เดิมทีเหตุผลเป็นโณน
จึงเรียกร้าอยู่เป็นเรื่องเมืองพิมาย	อำเลยชายผู้รู้แท้แก่คดี
จึงกล่าวว่าเทวดาท่านบอกไว้	เมืองพิมายเดิมชื่อเมืองพาราณสี
เพ็งมาเปลี่ยนเพี้ยนเรียกเอาดิบดี	เมื่อปาจิตพระจักรีกับอรพิม

เดิมปาจิตนั้นมาได้นางพิมก่อน	พระเนื้ออ่อนคืบไปเมืองโดยปัจฉิม
อยู่ภายหลังพรหมหัตทำมวิม	ไปเอานางอรพิมมาเป็นเมีย
โฉมพระปากกลับมาครันรู้เรื่อง	ให้แค้นเคืองพรหมหัตประดาเสีย
ในกรรอนเหมือนหนึ่งไฟประลัยเสีย	พระมุ่งหมายจะเอาเมียนั้นคืนมา
จักรพงศ์ตรงเข้าพระราชฐาน	แม่ณรงค์ชาญแลเห็นพระเชษฐา
จึงร้องทักออกประจักษ์ว่าพี่มา	ชาวพาราโลสะท่อนขจรเมือง
แต่นั้นมาชาวพาราพากันเรียก	นำสำเหนียกลือเล่าเป็นราวเรื่อง
ให้นามเมืองชื่อว่าพี่มาเมือง	ทุกคนเนื่องเรียกเป็นเรื่องเมืองพี่มา
ที่เกิดใหม่ชายหญิงไม่รู้เรื่อง	เรียกนามเมืองผิดกันนั้นหนักหนา
เมืองพี่มาก็มาเพี้ยนเปลี่ยนหาอา	ทุกคนว่าเรียกเป็นเรื่องเมืองพิมาย

สันนิษฐานว่าเรื่องปาจิตตุมารกลอนอ่านฉบับกรุงธนบุรีน่าจะได้มาจากความรู้ตำนาน
พื้นบ้านเมื่อครั้งสงครามปราบชุมนุมเจ้าพิมาย เนื้อเรื่องโดยย่อของปาจิตตุมารกลอนอ่านมีดังนี้

ท้าวปาจิตโอรสพญารมราชได้รับคำทำนายว่าเนื้อคู่ของพระองค์ยังอยู่ในครรภ์จึงเดินทาง
ไปยังเมืองพิมายตามคำทำนาย พบหญิงมีครรภ์ที่มีลักษณะว่าจะมีผู้มีบุญมากำเนิดด้วยจึงเข้าไป
ช่วยทำไรไถนา หญิงนั้นคลอดลูกสาวนามว่า “อรพิม” ท้าวปาจิตจึงได้คอยดูแลนางเจริญวัย
ขึ้นเป็นสาวและผูกสมิครรักใคร่กัน ต่อมาท้าวปาจิตได้ลางกลับบ้านเมืองเพื่อเตรียมการอภิเษก
สมรสกับนาง ทว่าในระหว่างนั้นพระเจ้าพรหมหัตเกิดความพึงใจในตัวนางอรพิมจึงจับนางไปขัง
ไว้ในปราสาท เมื่อท้าวปาจิตทราบความจึงทำอุบายลงพระเจ้าพรหมหัตว่าตนเป็นพี่ชายของนาง
อรพิมมาตามหาน้องสาว จากนั้นเมื่อได้โอกาสก็สังหารท้าวพรหมหัตเสียแล้วพานางอรพิมหนี
ขณะที่อยู่ในป่าท้าวปาจิตถูกพราณปายิงเสียชีวิต นางอรพิมได้ทำอุบายฆ่าพราณปายแล้วชุบชีวิต
ท้าวปาจิตด้วยยาวิเศษจากความช่วยเหลือของเทวดา ครั้นจะข้ามแม่น้ำนางอรพิมก็ถูกตาเถนทุศีล
หลอกให้ลงเรือไปกับตน ทั้งท้าวปาจิตไว้บนฝั่ง ครั้นถึงฝั่งนางอรพิมจึงทำอุบายลงให้เถนป็นต้น
มะเดื่อแล้วนำเอาหนามมาสะไว้ได้ต้นจนกระทั่งเถนนั้นขาดใจตายบนต้นมะเดื่อ ต่อมานางตั้ง
สัจจาธิษฐานให้ร่างกายกลายเป็นบุรุษแล้วเดินทางตามหาสามีเรื่อยไปจนถึงเมืองจัมปาศนคร
ได้ชุบชีวิตนางปทุมวดีธิดาท้าวจัมปাকে นางอรพิมในร่างชายชื่อ “ปาจิต” เลี่ยงการอภิเษกกับนาง
ปทุมวดีด้วยการออกบวชจนได้เป็นสังฆราชประจำเมือง สังฆราชอรพิมให้สร้างศาลาเขียนภาพ
เล่าเรื่องประวัติของนางกับท้าวปาจิตไว้พร้อมส่งความว่าหากผู้ใดดูภาพเหล่านี้แล้วร้องไห้ให้
นำความมาแจ้งแก่ตน เมื่อท้าวปาจิตเดินทางมาถึงเมืองจัมปাকে เข้าไปพักในศาลาที่สังฆราช
สร้างไว้ก็ร้องไห้ นางอรพิมกับท้าวปาจิตจึงได้พบกันอีกครั้ง อนึ่ง ความหลังจากนี้ขาดไปจนกระทั่ง
ถึงตอนท้าวปาจิตสร้างเมรุถวายพระเพลิงพระเจ้าพรหมหัต และจบเรื่องด้วยประชุมชาดก

๓ ภาพรวมของวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี

วรรณคดีสมัยกรุงธนบุรีมีลักษณะเด่นอันเกิดจากการสืบทอดขนบวรรณคดีจากสมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งในด้านเนื้อหา ฉันทลักษณ์ ตลอดจนกลวิธีทางวรรณศิลป์ ในด้านเนื้อหานั้นก็ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าวรรณคดีกรุงธนบุรีบางเรื่อง ได้แก่ **บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี** และ**อิเหนาคำฉันท์** มีตัวเรื่องปรากฏมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้อาจหมายรวม **กฤษณาสมันต์คำฉันท์** ที่ได้ต้นฉบับมาแต่วรรณคดีท้องถิ่นเมืองนครศรีธรรมราชด้วย

หากจะพิจารณาจากประเภทของวรรณคดีซึ่งสัมพันธ์กับการใช้ฉันทลักษณ์ พบว่า **โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี** ยังประพันธ์ด้วยฉันทลักษณ์ประเภทโคลงเช่นเดียวกับวรรณคดียอพระเกียรติสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง อันได้แก่ **โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช** นอกจากนี้เรื่องรามเกียรติ์ยังคงปรากฏอยู่ในรูปของบทละครเช่นเดียวกับครั้งกรุงศรีอยุธยา และปรากฏวรรณคดีคำฉันท์ คือ **อิเหนาคำฉันท์** ที่นำเรื่องมาจากความบางตอนในวรรณคดีเช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยา

เรื่องขนบนิยมทางวรรณศิลป์ โครงสร้างของวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรียังคงเป็นเช่นเดียวกับวรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้แก่ มักปรากฏบทประณามพจน์ บทปณิธานกวี และบทอติวิพากษ์ เช่นเดียวกับการใช้ความเปรียบที่ยังคงเห็นความสืบทอดจากที่ปรากฏในวรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วย ในที่นี้ใคร่ขอยกตัวอย่างความเปรียบจาก **ลิลิตพระลอ** ตอนนางรื่นนางโรยชมโฉมพระลอและพระเพื่อนพระแพง เทียบกับ **อิเหนาคำฉันท์** ตอนประสันตาและบาทหยันชมโฉมอิเหนากับนางบุษบา

ลิลิตพระลอ		อิเหนาคำฉันท์	
นางโรยนางรื่นไหว้	พิศภู เบศร์เอย	ชะชะนั้นประเสทรีนแลบาทยัน	สองหมอบเมียงม่น
พิศอ่อนสองศรีตรู	เตรียมเฝ้า	ประเฒ่าทั้งสองเสด็จมา	
แลนางก็ลืมนดู	จอมราช	สองพิศสะกิดกันจรรจา	โฉมแม่เรามา
แลราชลืมนดูเจ้า	พี่น้องทั้งสอง	ปะทะพระพี่โฉมตรู	
พิศให้ไถ่ว่าไถ่	ทินกร	โฉมราชสองสรรพะบุ	พิศโฉมพระพรุ
พิศอ่อนคือศศิธร	แถมฟ้า	ก็ลืมนแลโฉมเชษฐา	
พิศดูอ้อมอกอร	ไต่ดั่ง นีนา	พิศโฉมวรเชษฐเลื่อนตา	ลืมนแลพระนิดา
เดือนยแยมแยมหน้า	ออกรื้อนไต่	ดั่งนี้ก็สุดโฉมฉงน	
เพื่อนโรยวานช่วยตั้ง	ตาตุ ทนึ่งรา	ดูเทพยจากสวรรค์วิมล	แปรรูปด่ากล
เราว่าพระเราตรู	ยิ่งผู้	มาแกล้งเฉลิมนัยนา	
โฉมพระพี่มาชู	งามเร่ง งามนา	โยประสันตาทะตาหลา	โฉมหนอ บ มา
ทุกเทพอันรอบรู้	แต่่งท้าวทั้งสาม	ช่วยพิศพระพักตร์สองโฉม	
พิศดูสิไปได้	วางตา	สองนายพี่สองนายโฉม	ลาเพด้วยโฉม
สามแผ่นภพฤทา	ดูไต่	นะสะสุสองนาง	
บุญเราปานี่นา	นางรื่น ภูเอย	พิศโฉมสองกระษัตริย์แล้วพลาง	ลูบทรวงว่าปาง
เราจึ่งเห็นสามไท่	ธิดาผู้มีบุญ	นิรอยแลบุญตาตุ	
สองนายเจ้าน้องอยู่	ไทนมา ดูรา	เริ่มเราว่าพระเราตุ	ไปมีพระพรุ
มาช่วยพิศพักตรา	อยู่เกล้า	ในทล้าลอลองกลกาม	
สุดใจปานี่นา	เฉลิมโลกย์แลเอย	พระเรายิ่งงามยิ่งงาม	หัตเทร็ดทรงทรม
สามบพิตรพระเจ้า	พี่น้องงามสม	เสน่ห่สนองกลกัน	
		พิศพี่ผ่องเพียงสุริฉิน	พิศน้องเพียงจัน
		ทรสองปะทะรัศมี	

ในแง่ของการสืบทอดลักษณะทางวรรณคดีจากสมัยกรุงธนบุรีสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จะเห็นชัดเจนว่าวรรณคดีหลายเรื่องที่ปรากฏอยู่ในสมัยกรุงธนบุรีก็ยังคงปรากฏซ้ำในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ไม่ว่าจะเป็นการประพันธ์ความให้ครบถ้วนสมบูรณ์ในกรณีของรามเกียรติ์และอิเหนา หรือการปรับปรุงถ้อยความสำนวนในกรณีของกฤษณาสมันต์คำฉันท์ ดังตัวอย่าง

ภาษาสอนน้องคำฉันท์ ฉบับพระภิกษุอินทร์และพระยาราชสุภาวดี		ภาษาสอนน้องคำฉันท์ ฉบับกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส	
แสนหาอย่า	แสนหาอย่า	แม้รักด้วยฤทธิ์ประสิทธิมน	ตรวิกลฤตยา
มั่นประสิทธิ์ทำ	ให้ดินอินดี	พลันหายบังวายสวาดิอา	ดุสร้างบรณาน
รักกันพลันอาจ	ราคร้างหน่ายหนี	แสนให้สนิทด้วยมิตรธรรมแท้	บปรวนแปรจักรวาลาน
รักด้วยไมตรี	ตราบเท่าวันตาย	สุจริตเจริญคุณะฤาณ	เนตรมุ่งคึงวายวาง
	ข้างแล่นจะจุติ	สารแล่นครรไลคือใครจักจุติ	แลจักยุดจักยื้อทาง
ลวยทางให้หยุด	อย่าควรคิดหมาย	พฤษภฤาเสพภักษบรณ	จักข่มเขาให้ตฤบตฤณ
ค่อยลูบตระโบม	ค่อยโลมให้สบาย		
จะค่อยผันผาย	คืนเต้าโดยถวิล		
	โคไม่นำพา		
ระบัดใบหญ้า	งอกแน่นแผ่ดิน		
ใครเพื่อนซ่มเขา	ขึ้นให้วิวกิน		
ผิดจรีระบิล	แต่เบื่องโบริณ		

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจาก **นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน** จะพบลักษณะสำคัญที่โดดเด่นแตกต่างไปจากนิราศสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือ ใช้ฉันทลักษณ์ประเภทกลอนเพลงยาว และเน้นการพรรณนาสภาพสิ่งที่กวีพบเห็นเป็นหลัก ลักษณะดังกล่าวนี้ยังคงปรากฏสืบมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เช่น นิราศรบพม่าที่ท่าดินแดง นิราศยี่สาร โดยเฉพาะนิราศของสุนทรภู่แทบทุกเรื่อง

อาจกล่าวได้ว่าวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรียังคงรักษาลักษณะของความเป็นวรรณคดีสมัยกรุงศรีอยุธยาไว้ได้อย่างมาก และได้ส่งทอดลักษณะดังกล่าวไปสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

กิจกรรมเสริมการเรียนรู้

๑. ถ้ามีผู้กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์สมัยกรุงธนบุรีมีแต่เรื่องการสงคราม” ผู้เรียนจะกล่าวสนับสนุนหรือคัดค้านคำกล่าวนี้อย่างไรโดยใช้ความรู้เรื่องวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรีมาอธิบาย
๒. ให้ผู้เรียนอธิบายความสำคัญของพุทธศาสนาในสมัยกรุงธนบุรีโดยใช้หลักฐานจากตัวบทวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรี
๓. ให้ผู้เรียนแต่ละคนเลือกอ่านตัวบทวรรณคดีสมัยกรุงธนบุรีเรื่องหนึ่งอย่างละเอียด จากนั้นให้ผู้ทีเลือกอ่านเรื่องเดียวกันจับกลุ่มกันอภิปรายเนื้อเรื่องตัวละคร ความงามทางวรรณศิลป์ และข้อคิดที่ได้จากวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ร่วมกัน
๔. ให้ผู้เรียนแบ่งเป็น ๖ กลุ่ม แต่ละกลุ่มตกลงเลือกบทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี ๑ ตอน แล้วเปรียบเทียบความเหมือนความต่างในรายละเอียดกับฉบับพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จากนั้นนำมาเสนอหน้าชั้นเรียนด้วยวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจตามแต่นัด